

at holde den fri for en Krigs brutale og formaalsløse Afbrydelse. Og dog skulde man tro, at Skildringen af denne Kappestrid, der begyndte rent kommercielt for efterhaanden helt at glide over i det politiske, og som mere end noget andet har fæstet ogsaa vore Blikke paa de to Lande, maatte være som tilrettelagt for Rubin, der kan tale om økonomisk Arbejde og Virksomhed og dets Sammenspil med Politik med en Indsigt som ingen anden. Over denne store Nutid skulde et skarpere Dagslys være faldet, thi den har ladet selv Bismarcks Skikkelse træde tilbage blandt Fortidens Monumenter. Saadan staar nu hans mægtige Stenstatue i St. Paulianlæget i Hamburg — men netop Rubin burde have fortalt os det moderne Tysklands Historie ikke ved Foden deraf, men faa Minutters Gang borte derfra, nede ved Hamburgs Havn.

Erik Arup.

I 1906 udgav Fru Nina Ellinger Bang første Del af *Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund 1497—1660*, og hermed paabegyndtes Udnyttelsen af den vigtige Kilde til Nordeuropas ældre Handelshistorie, som Danmark gemmer i de bevarede Regnskaber over Øresundstolden. Foretagendet vakte stor Opmærksomhed rundt om, og med megen Forventning har man imødeset Fortsættelsen af Udgaven, der til Tabellerne over Skibsfarten skulde føje de lige saa vigtige Oplysninger om de gennem Sundet førte Varer. Naar denne Fortsættelse dog hidtil er udebleven, ligger det i, at Udg. efterhaanden var kommet til den Erkendelse, at man ikke som oprindelig tænkt kunde nøjes med at give Varestatistiken blot for hvert tiende Aar; man maatte i det mindste for de vigtigere Varers Vedkommende følge dem Aar for Aar og klare baade hvorfra de kom, og hvor de Skibe hørte hjemme, der førte Varerne. Indsamlingen og Bearbejdelsen af Stoffet har derved beslaglagt Fru Bang og hendes Hjælpere meget længer end beregnet, men for nylig er Forarbejderne dog ført til Ende og Trykningen genoptaget. Med to Bind vil Udgaven være ført frem til Aaret 1660, hvor Grænsen foreløbig blev sat.

Imidlertid maatte det Spørgsmaal rejse sig, om Udgaven ikke burde fortsættes ud over dette Aar, og Spørgsmaalet maatte jo sikkert besvares med et Ja, saa vist som Staternes moderne Handelsstatistik først i det 19. Aarh. giver de Oplysninger, der kan hentes fra Sundtoldregnskaberne. Udgaven indtil 1660 var bekostet af Carlsbergfondet, men dette maatte være betænkelig ved at gaa videre; Foretagendet har allerede beslaglagt meget store Beløb, og der er jo tillige ved Sundtoldregnskaberne det ejendommelige, at de giver meget lidt til Oplysning af Danmarks Skibsfart og Handel, saaledes at Fondet nok kunde sige, at det havde gjort nok ved at have muliggjort Udgivelsens Begyndelse og derved henledet Europas Opmærksomhed paa, hvad der var at lære af denne Kilde.

Under disse Forhold henvendte Fru Bang sig d. 22. Oktbr. 1911 til Professor Dietrich Schäfer i Berlin, der fra første Færd havde fulgt Udgaven med varm Interesse, og spurgte ham, om han ansaa det for muligt ad international Vej at skaffe Pengemidler, som tillod at fortsætte Udgaven frem indtil Aar 1800; saa langt mente hun, vilde man kunne naa ved at fortsætte Arbejdet ti Aar igennem, og Udgiften ansloges til 150,000 Mark. Prof. Schäfer paatog sig virkelig at gøre Forsøget, mens Carlsbergfondet paa sin Side lovede at modtage de indkommende Penge og tilse Udgivelsen, og efter mangfoldige Forhandlinger og en endeløs Brevveksling kunde Schäfer netop et Aar efter Fru Bangs Henvendelse meddele hende og Fondet, at det store Maal var naaet. Gennem Bidrag fordelt over de kommende ti Aar var der sikret en Sum, der endog oversteg de 150,000 Mark, saaledes at der kunde være Haab om at føre Udgaven igennem lige til Sundtoldens Ophævelse.

De saaledes skaffede Bevillinger stammer i første Linie fra de nordeuropæiske Stater; der er bevilget Penge hertil foruden fra Danmark ogsaa fra Staterne Norge og Sverige, Preussen og Nederlandene. Jævnside kommer de gamle Hansebyer med de endnu eksisterende Fristæder Hamburg, Lübeck og Bremen i Spidsen; i flere Byer er der ikke blot tegnet Bidrag fra selve Staden, men tillige fra Handelskamre og

„Købmandsskaber“; ogsaa Københavns Grossererersocietet er Deltager. Af videnskabelige Institutioner har Akademierne i St. Petersburg og Berlin ydet meget store Bidrag, British Academy og vort eget Videnskabernes Selskab mindre. I Nederlandene har flere Handelskompagnier tegnet sig, dertil mange Privatmænd; i England har enkelte Videnskabsmænd lovet Bidrag. Taget efter Staterne stammer omtrent en Tredjedel af det samlede Beløb fra Tyskland og lige saa meget fra Nederlandene.

Allerede sidst i 1912 begyndte Bidragene at gaa ind til Carlsbergfondet, og fra Nytaar har Fru Bang og hendes Medarbejderstab taget Arbejdet op for Tiden efter 1660. Man maa være Prof. Schäfer meget taknemlig for hvad han her har udrettet. Enhver vil forstaa, hvor vanskeligt det har været at tilvejebringe disse store Bevillinger fra saa mange forskelligartede Kilder, og det var sikkert ikke lykkedes for nogen anden end netop Schäfer med hans store videnskabelige Navn og gode Forbindelser rundt om i Europa; endda har det kostet ham et Arbejde saa omfattende, at han kun har kunnet gennemføre det ved sin sjældne Energi og Utrættelighed. Blandt dem, der i de enkelte Lande har arbejdet paa Sagens Fremme, maa i første Linie fremhæves Prof. S. Muller i Utrecht, hvem den store Tilslutning i Nederlandene især skyldes; jævnsides bør nævnes Prof. Yngvar Nielsen i Kristiania, Generaldirektør Alfred Lagerheim i Stockholm, Statsraad Lappo-Danilevskij i St. Petersburg, og i England den udmærkede Handelshistoriker Cunningham. Først og sidst maa Takken dog rettes til Schäfer, hvis Virksomhed endda ikke er standset med hans Meddelelse fra forrige Aar, tværtimod; nylig har han saaledes ved et Foredrag paa Historikerkongressen i London draget Sagen frem, og nye Bidrag til Udgaven er dels komne, dels endnu i Vente. Man maa nu haabe, at Fru Bang faar Helbred og Kræfter til at gennemføre den store Opgave, hun har begyndt paa.

Kr. Erslev.

Efter mange og lange Forberedelser er 17. Bind af *Diplomatarium Norvegicum* endelig saa godt som afsluttet (det har